

Чернівці (1958-1966 pp.)

Адреса - вул. Арона Пумнула, 19 (будинок Арона Пумнула) (48.28305329169105, 25.92904671779843)

“Могилі Арона Пумнула”

LA MORMANTUL LUI ARON PUMNUL

Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta;
C-acuma din pleiada-ți auroasă și senină
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea!

Metalica, vibrânda a clopotelor jale
Vuiește în cadență și sună întristat;
Căci, ah! geniul mare al deșteptării tale
Păși, se duse-acuma pe-a nemuririi cale
Și-n urmă-i ne-a lăsat!

Te-ai dus, te-ai dus din lume, o! geniu nalt și mare,
Colo unde te-așteaptă toți îngerii în cor,
Ce-ntoană tainic, dulce a sferelor cântare
Și-ți împletesc ghirlande, cununi mirositoare
Cununi de albe flori!

Te plânge Bucovina, te plânge-n voce tare,
Te plânge-n tânguire și locul tău natal;
Căci umbra ta măreață în falnica-i zburare
O urmă-ncet cu ochiul în tristă lăcrimare
Ce-i simț național!

Urmeze încă-n cale-ți și lacrima duioasă
Ce junii toți o varsă pe trist mormântul tău,
Urmeze-ți ea prin zboru-ți în cânturi tânguioase,
În cânturi răsunânde, suspine-armonioase,
Colo, în Elizeu!

(1966)

Це перша опублікована поезія 16-тирічного Міхая Емінеску, яка вийшла друком у брошурі «Сльози чернівецьких старшокласників на могилі улюбленого вчителя Арона Пумнула» у 1866 році. Ці рядки присвячені вчителеві та наставникові Міхая Емінеску

Арону Пумнулу, у якого поет квартирував з 1865 року у будинку на вулиці Пумнула, 19 та впорядковував його бібліотеку. Пумнул опікувався Емінеску, зміг побачити його талант і всіляко допомагав його розвивати, а його ідеї та світогляд дуже вплинули на юного Міхая Еміновича, який завдяки вчителю усвідомив свою румунську ідентичність та надовзі змінив прізвище на Емінеску. Після смерті Пумнула Емінеску залишив навчання у гімназії, а своєму батькові пояснив: “Мені більше немає що робити у Чернівцях. Пумнула немає – він помер... “.

**Адреса - вул. Шкільна, 4 (колишня початкова школа, у якій навчався Емінеску)
(48.29402425670599, 25.93817049156133)**

Вірш “Буковині” (переклад Володимира Коломійця)

Не забудь довіку, мила Буковино,
Горду твою вроду, гори та долини,
Квіти з полонин...
Ще й потоків чистих шум дзвінкий у скелях,
Ще й річок перлистих на полях веселих
Світанковий плин!

Плач моєї долі, сміх моєї долі —
Ув одежі співу мрії молодії...
Дивна таїна!
Все єство проймає, спонука до дії
І солодким словом щастя та надії
Серце розтина!

Земле, горем бита, тут, під чистим небом,
Сенс життя пізнав я і себе — крізь тебе.
Ще й признаюсь я:
Волею твоєю став співцем у світі,
Долю-наречену взяв, що вічно світить, —
То зоря твоя.

Як у піднебессі тремко місяць ходить
І хмарки сплелися в ніжні хороводи —
Присинають день.
Слухаю я легіт!.. Він на дивній арфі
Грає і співає все співанки гарні
З Буковини ген...

Листям легіт має... Чи флюяра грає?
І у тому співі б'ється, не вгаває
Серце мовчазне!..
Видивами стеле шлях собі за обрій
Через гори й доли — в край хоробрий, добрий,
Що гука мене.

Голос мій таємний — все туди, до тебе...
А на віях сльози... чи проміння тепле?..
Ні, я не мовчу!
Завжди так, мій краю, як тебе згадаю, —

В серці сум і сонце... Марю і зітхаю,
Буковино, чуй!

LA BUCOVINA

N-oi uita vreodata, dulce Bucovina,

Geniu-ti romantic, muntii in lumina,

Vaile in flori,

Rauri resaltande printre stance nante,

Apele lucinde-n dalbe diamante

Peste campii-n zori.

Ale sortii mele plangeri si surase,

Inganate-n canturi, inganate-n vise

Tainic si usor,

Toate-mi trec prin gandu-mi, trec pe dinainte,

Inima mi-o fura si cu dulci cuvinte

Imi soptesc de dor.

Numai langa sanu-ti geniile rele,

Care imi descanta firul vietii mele,

Parca dormita;

Ma lasara-n pace, ca sa cant in lume,

Sa-mi visez o soarta mandra de-al meu nume

Si de steaua mea.

Cand pe bolta bruna tremura Selene,

Cu un pas melodic, cu un pas alene

Lin in calea sa,

Eol pe-a sa arpa bland rasunatoare

Cant-a noptii dulce, mistica cantare,

Cant din Valhala.

Atunci ca si silful, ce n-adoarme-n pace,

Inima imi bate, bate, si nu tace,

Tremura usor,

In fantazii mandre ea isi face cale,

Peste munti cu codri, peste deal si vale

Mana al ei dor.

Mana doru-i tainic colo, inspre tine,

Ochiul imi sclipeste, genele-mi sunt pline,

Inima mi-i grea;

Astfel, totdeauna cand gandesc la tine,

Sufletul mi-apasa nouri de suspine,

Bucovina mea!

(1966)

У будинку на Шкільній, 4 раніше розміщувалася православна початкова школа для хлопчиків, у якій Емінеску вчився впродовж 1958-60 рр. До школи майбутній поет пішов у 8 років за настановою свого батька. Хлопчик любив бешкетувати, часто проводив свій час на теперішній площі Пресвятої Марії. Найтяжче Емінеску давалась німецька мова, яку він освоював майже все життя. Однак вчився Емінеску старанно - був п'ятим у школі серед 82 учнів.

Адреса - вул. Головна, 14 (колишній готель “Молдавія”) (48.29537879934163, 25.936200925396)

Вірш “Мов днина оця” (переклад Миколи Ігнатенка)

Зелена озерна глибінь
Відбила ясну голубінь
Із гроном хмарин срібляних,
Із сонцем, що сяє крізь них,
Діброву дрімучу взяли
В обійми прозорі вали,
До неба чоло підвела
Розбита вітрами скала.
На кручу іду залюбки -
Вона окриляє думки.
Відтіль, скільки оком сягну,
Дивлюся на схід, в долину,
На захід, в захмарену даль -
І серце поймає печаль.
Вертаюсь на луг напрямки,
Лягаю вдухмяні квітки,
Вчуваю, як плеще прибій
І стогне ледь-ледь вітровій.
Природа навколо бринить,
Вгорі - оксамитна блакить,
Внизу - килими із квіток,
Гаптовані сяйвом цяток,
А легіт на лоні води
Лишає легенькі сліди.
На крилах нечутних вітрець
Несе аромат навростець.
А лебідь об хвилю плеснув,
А човен вітрила напнув,
А синіх метеликів рій
Спиває медовий напій.

Якби-то я крилечка мав, -
Метеликом ніжним би став,
Метеликом став би легким,
Веселим, дитинно метким;
На луг прилітав би сюди
Спивати солодкі меди...
На квітку я важу одну:
Мов днина оця, чарівну!

(1866 р.)

Міхай Емінеску захоплювався театром. “Емінеску уважно слідкував за тим, що відбувалося на сцені, - писав Штефанелі. – Він вдивлявся в акторів, ніби хотів увібрати у себе усе дійство, усі мелодії, які звучали у їх вустах...”. Театр кардинально змінив його життя. Навесні ще у 1864 р. до Чернівців прибула на гастролі театральна трупа Міхая Паскалі та Фані Тардіні. Виступали вони у готелі “Молдавія”, що біля церкви Святої Параскеви. Міхай не пропустив жодної їх вистави. Він пройнявся пристрасстю до театру, декламував вірші, співав пісні з їхнього репертуару. Врешті, коли трупа закінчила гастролі у місті, виїхав разом з ними.

Бухарест (1977 - 1989 рр.)

**Адреса - 2 Nicolae Bălcescu Boulevard, sector 1 (Teatrul Național "I. L. Caragiale"
București) (44.436563981016405, 26.103160856707074)**

Вірш “Глоса” (переклад Миколи Ігнатенка)

*Час пливе і в безвість кане,
Все - й нове, й старе на світі,
Що - хороше, що - погане -
Май у думці на приміті.
Жий без віри і без ляку -
Не страшні минуці хвили.
Всякий клич і просьбу всяку
Обминути будь у силі.*

Скрізь багато бачить око,
Вухо чує теж немало.
Тільки хто збагне глибоко
Те, що в душу не запало?
Обіч сядь в кутку найдалі,
Все облишивши оманне,
Хай собі у марнім шалі
Час пливе і в безвість кане.

Думки терези - холодні,
Вниз та шалька не подається,
Де хвилина, що сьогодні
Одягнула маску щастя, -
В смерть вона зі смерті лине
І за мить сконає в цвіті.
Тим, хто бачить скороплинне,
Все - й нове, й старе на світі.

Уявляй: життя круг тебе -
Гра акторів на виставі;
Хоч там скачуть вище себе,
Знай - серця в гравців лукаві.
Для цієї метанини
Пошкодуй своєї гани.
Скаже дійство неупинне,
Що - хороше, що - погане.

І минуле, і майбутнє -

Сторінки листка одного,
Бачить той, хто знає сутнє,
У кінці пролог нового.
Все, що збігло, все, що буде,
Злило в цій минущій миті.
Ти ж її марноту всюди
Май у думці на приміті.

Скрізь - порядки старовинні,
Бо закон незмінний діє:
З віку в вік і аж донині
Світ сумує і радіє,
Грає п'єсу, здавна знану,
Й кличе публіку всіляку.
Стільки звідавши обману,
Жий без віри і без ляку.

Жий без віри: шушваль ница
Мостить шлях до перемоги, -
Хай ти мудрості криниця,
Дурні вкрутять тобі роги.
Страх відкинь, не йди на службу,
Як покличуть тупорилі, -
Не заходь із ними в дружбу:
Не страшні минуці хвили.

Світ із піснею сирени
Тягне сіті розпростерті, -
Щоб змінить гравців для сцени,
Манить нас до коловерті.
Самотинну путь обравши,
Не звертай більш ні на яку, -
Пропускай повз вуха завше
Всякий клич і просьбу всяку.

Лестоцям і лихослів'ю
Заперечувати годі,
Бо не станеш безголів'ю
Анічим на перешкоді.
Не дивуйся злій обмові,
Душі любі та немилі,
Навіть світлий чар любові
Обминути будь у силі.

Обминути будь у силі
Всякий клич і просьбу всяку.
Не страшні минуці хвили:
Жий без віри і без ляку,
Май у думці на приміті -
Що - хороше, що - погане,
Все - й нове, й старе на світі:
Час пливе і в безвість кане.

Glossă

Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi și nouă toate;
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate;
Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val ca valul trece;
De te-ndeamnă, de te cheamă,
Tu rămâi la toate rece.

Multe trec pe dinainte,
În auz ne sună multe,
Cine ține toate minte
Și ar sta să le asculte?...
Tu așează-te deoparte,
Regăsindu-te pe tine,
Când cu zgomote deșarte
Vreme trece, vreme vine.

Nici încline a ei limbă
Recea cumpăn-a gândirii
Înspre clipa ce se schimbă
Pentru masca fericirii,
Ce din moartea ei se naște
Și o clipă ține poate;
Pentru cine o cunoaște
Toate-s vechi și nouă toate.

Privitor ca la teatru
Tu în lume să te-nchipui
Joace unul și pe patru
Totuși tu ghici-vei chipu-i,
Și de plânge, de se ceartă,
Tu în colț petreci în tine
Și-nțelegi din a lor artă

Ce rău și ce e bine.

*Viitorul și trecutul
Sunt a filei două fețe,
Vede-n capăt începutul
Cine știe să le-nvețe;
Tot ce-a fost ori o să fie
În prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnice
Te întreabă și socoate.*

*Căci acelorași mijloace
Se supun câte există,
Și de mii de ani încoace
Lumea-i veselă și tristă;
Alte măști, aceeași piesă,
Alte guri, aceeași gamă,
Amăgit atât de-adesă
Nu spera și nu ai teamă.*

*Nu spera când vezi mișeii
La izbândă făcând punte,
Te-or întrece nătărăii,
De ai fi cu stea în frunte;
Teamă n-ai, căta-vor iarăși
Între dâșii să se plece,
Nu te prinde lor tovarăș
Ce e val, ca valul trece.*

*Ca un cântec de sirenă,
Lumea-ntinde lucii mreje;
Ca să schimbe-actorii-n scenă,
Te momește în vârteje;
Tu pe-alături te strecoară,
Nu băga nici chiar de seamă,
Din cărarea ta afară
De te-ndeamnă, de te cheamă.*

*De te-ating, să feri în laturi,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă știi a lor măsură;
Zică toți ce vor să zică,
Treacă-n lume cine-o trece;*

*Ca să nu-ndrăgești nimică,
Tu rămâi la toate rece.*

*Tu rămâi la toate rece,
De te-ndeamnă, de te cheamă;
Ce e val, ca valul trece,
Nu spera și nu ai teamă;
Te întreabă și socoate
Ce e rău și ce e bine;
Toate-s vechi și nouă toate:
Vreme trece, vreme vine.
(1883)*

На місці теперішнього Національного театру раніше розміщувалась будівля Teatrul cel Mare din București, який був заснований у 1852 році. Відомою є любов Емінеску до театрального мистецтва, у юності він сам гастролював Європою разом з театральною трупю. У цьому вірші поет використовує відомий мотив порівняння людського життя з театральною виставою. Емінеску написав ці рядки під впливом філософії Шопенгауера. З давньогрецької мови “глоса” означає те, що потребує додаткового пояснення. Як вид поетичної творчості, глоса складається зі строфи, після якої в кожній наступній строфі пояснюється один рядок з першої.

**Адреса - strada Plantelor nr.9 (sanatoriul doctorului Sutu) (44.43601589808828,
26.114687051886218)**

Вірш “Бажаю тепер” (переклад Андрія М’ястківського)

Бажаю тепер,
У вечір зоряний,
Щоб я зліг і вмер
На березі моря.
Наплине туман,
І зорі посходять...
Над синіми водами -
Небес океан.
Свічки не для мене,
Труну не робіть, -
З лісів принесіть
Пагіння зелене.

Нехай не голосят,
Не кроплять печаллю...
Заплаче лиш осінь
Листям опалим.
Журавликів клин
Журно задзвонить,
Та місяць безсонний
Над віттям ялин.
І тронка овеча,
І вітер у липах,
І зорі посипле
Замріяний вечір.

Всі мандри отам
Спочинуть, спочинуть,
Щоб згаснуть думкам,
Що линуць і линуць.
І зорі обтрусять
Проміння у лузі,
Я їм усміхнуся,
Як друзям.
Лиш стогін глибин -
Печаллю моєю...
Я ж стану землею,
Самотній - один.

Mai am un singur dor

Mai am un singur dor
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării;
Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin.
Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri.
Și nime-n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Doar toamna glas să dea
Frunzișului veșted.
Pe când cu zgomot cad
Isvoarele-ntr-una,
Alunece luna
Prin vârfuri lungi de brad.
Pătrunză talanga
Al serii rece vânt,
Deasupra-mi teiul sfânt,
Să-și scuture creanga.
Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbră de cetini,
Fiindu-mi prietini,
O să-mi zâmbească iar.
Va geme de patemi
Al mării aspru cânt...
Ci eu voi fi pământ
În singurătate-mi.

(1878 -1883 pp.)

У цьому будинку раніше розміщувався “Caritas” Sanatoriul doctorului Sutu , де Міхая Емінеску лікували від сифілісу. Насправді у 33 роки у поета через перевтому відкрився

біполярний розлад з маніакально-депресивними симптомами. Однак тогочасні лікарі лікували Емінеску від сифілісу єдиним відомим на той час препаратом - ртуттю. Це погіршило стан поета ще більше, адже ртуть завдає незворотної шкоди нервовій та серцево-судинній системам. І 15 червня 1889 року приблизно о 4 ранку Емінеску помер. У газеті "Românul" тоді написали "Емінеску більше немає". Цей вірш є поетичним заповітом Емінеску. Хоч поета поховали на кладовищі Беллу у Бухаресті, у Констанці спорудили статую поета. Саме таким чином виконали бажання поета - після смерті бути на березі моря.

**Адреса - Bulevardul General Gheorghe Magheru 9 (пам'ятна дошка)
(44.44286879551059, 26.098077179693867)**

Bipm - “Atât de fragedă”

Atât de fragedă, te-asemeni

Cu floarea albă de cireș,
Și ca un înger dintre oameni
În calea vieții mele ieși.

Abia atingi covorul moale,
Mătasea sună sub picior,
Și de la creștet până-n poale
Plutești ca visul de ușor.

Din încrețirea lungii rochii
Răsari ca marmura în loc –
S-atârnă sufletu-mi de ochii
Cei plini de lacrimi și noroc.

O, vis ferice de iubire,
Mireasă blândă din povești,
Nu mai zâmbi! A ta zâmbire
Mi-arată cât de dulce ești,

Cât poți cu-a farmecului noapte
Să-ntuneci ochii mei pe veci,
Cu-a gurii tale calde șoapte,
Cu-mbrățișări de brațe reci.

Deodată trece-o cugetare,
Un vâl pe ochii tăi fierbinți:
E-ntunecoasa renunțare,
E umbra dulcilor dorinți.

Te duci, ș-am înțeles prea bine
Să nu mă țin de pasul tău,
Pierdută vecinic pentru mine,
Mireasa sufletului meu!

Că te-am zărit e a mea vină
Și vecinic n-o să mi-o mai iert,
Păși-va visul de lumină
Tinzându-mi dreapta în deșert.

Și să-mi răsari ca o icoană

A pururi verginei Marii,
Pe fruntea ta purtând coroană –
Unde te duci? Când o să vii?

Емінеску жив у будинку Titu Майореску, який раніше розміщувався на місці парку на вулиці Arthur Verona. Ця резиденція також слугувала місцем для зборів Junimăia, Літературного товариства та Масонської ложі німецького правління. Кажуть, що у Емінеску виникло платонічне кохання до Міте Кремніц - невістки господаря будинку. Він їй подарував зошит зі своїми віршами, серед яких були такі шедеври як “Rugăciunea unui dac” та “Atât de fragedă”. Також у цій будівлі 24 квітня 1882 року поет вперше читав уривки з перших версій поезій “Scrisori” та “Luceafărul”.

**Адреса - Strada Piața Amzei 6
(44.44350627845939, 26.094718231241785)**

Bipuu “Singurătate”

Cu perdelele lăsate,
Șed la masa mea de brad,
Focul pâlpâie în sobă,
Iară eu pe gânduri cad.

Stoluri, stoluri trec prin minte
Dulci iluzii. Amintiri
Țârâiesc încet ca greieri
Printre negre, vechi zidiri,

Sau cad grele, mângâioase
Și se sfarmă-n suflet trist,
Cum în picuri cade ceara
La picioarele lui Crist.

În odaie prin unghere
S-a țesut păinjeniș
Și prin cărțile în vravuri
Umblă șoarecii furiș.

În această dulce pace
Îmi ridic privirea-n pod
Și ascult cum învelișul
De la cărți ei mi le rod.

Ah! de câte ori voit-am
<https://Versuri.ro/w/o617>
Ca să spânzur lira-n cui
Și un capăt poeziei
Și pustiului să pui;

Dar atuncea greieri, șoareci,
Cu ușor-măruntul mers,
Readuc melancolia-mi,
Iară ea se face vers.

Câteodată... prea arare...
A târziu când arde lampa,
Inima din loc îmi sare
Când aud că sună cleampa...

Este Ea. Deșarta casă
Dintr-odată-mi pare plină,
În privazul negru-al vieții-mi
E-o icoană de lumină.

Și mi-i ciudă cum de vremea
Să mai treacă se îndură,
Când eu stau șoptind cu draga
Mână-n mână, gură-n gură.

У 1883 році Емінеску жив у свого друга та колеги з газети “Timpul” Ioan Slavici. Цей будинок розміщувався серед боярських будинків Gălășescu, через дорогу від входу у театр “Ion Creangă”. З вікна будинку, яке виходило на площу, Емінеску міг спостерігати за життям вулиці та торговцями, які продавали тут овочі. Живучи тут, Емінеску написав такі поезії як “Povestea Codrului”, “Singurătate”, “Pe aceeași ulicioară”, “Mai am un singur dor” та усі “Листи”. Зараз на місці того будинку знаходиться житловий будинок.